

B. és B.), a levélregény (*Elcsvert fejek, Olimpia*) és a filozófiai traktátus (*Paróka*) műfaját. A harmadik írás (B., B. és B.) „határsértő” gesztusa, hogy a női homoszexualitás evangéliumi vendégszövegek közvetlen környezetében jelenik meg. A novelláskötet szövegszerűen kapcsolódik Hoffmann *A homokember* című regényéhez. A realista pontossággal megrajzolt modern világ keveredik a hoffmanni romantika látomásos elemeivel.

A politikai és földrajzi értelemben vett határ paradox jelenség: két ország között, tehát középben, a centrumban helyezkedik el, mégis általában elmaradott, provinciális és sivár vidék. Ilyen helyen játszódna a *Trans* novellái, sőt metaforikusan értett határpozíciójukban a paradoxon a szövegekre mint irodalmi minőségekre is megfogalmazható: az a változatos mondanivaló, kontextus, stílus, téma és hagyomány, amit ez a próza mozgásba hoz, egy bizonyos ponton hűtlen módon magára hagyja (talán kilúgozza) az alkotást. Másrészt a szerző a mesélést megtörő kiszólásaiban, melyekben az írásról beszél (ilyen résszel minden novellában találkozunk, nem véletlen, a szerző „civilben” irodalmár), mint ha szerepkonfliktusba kerülne, és az irodalomtudomány – szépirodalmi szövegek értelmezése során kifejelesztett – fogalmaiból kiindulva természetene szépirodalmi szöveget,

megsértve ezáltal az ösztönös alkotó és a szisztematikus fogalmakat használó értelmező közötti határt.

VELKEY GYÖRGY

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2006,*
164 oldal, 1990 Ft)

ORCSIK ROLAND:

Holdnak, Arccal
Potyaversek útközben

Egy barátom közös ismerősünkről (történetesen rólam) nemrég azt mondta nekem, hogy nem szeretne a fejében (fejemben) lenni. Ez a furcsának tetsző megjegyzés számomra nem volt bántó, sőt valamelyest még imponált is nárcisztikus, némileg pojáca lényemnek. Nem sokkal később, mikor postaládámból kihálászta Orcsik kötetét, s a megfelelő helyen elolvastam tanácsként is értelmezhető ajánlását („Csepregi Jánosnak, a nyári sorozatgyilkosnak: gyilkolás helyett tartalmas olvasást kívánva: R”), majd ezt követően ösztönszerűen felítve a könyvet elindultam a *Garfield-kommentárok* című ciklus darabjainak ösvényén, akkor gyűlt világosság az elmémbe, mire is gondolhatott kritikusom. Persze nem értettem félre a Spike Lee irányába tett orcsiki utalást (veszélyes intermedialis fickóval van dolgunk), de az eltúlzott, morbid

ajánlás abszurdításra játszó szellemisége visszaköszönni látszik a verseskötet egészében is. Miről is van szó konkrétan? Milyen recept alapján készült Orcsik Roland második kötete?

Ennek megválaszolása érdekében először a hozzávalókra érdemes némi figyelmet fordítani. Szükség van egy darab szerzőre – evidens. Korát tekintve legyen mondjuk harmincon kicsivel túl. Legyen fiatalos, flegma és szkeptikus, örök ellenálló, aki irtózik a konvencióktól és kliséktől, szóval „kölyök”, ugyanakkor személységében legyen valami – tudom, keserűen hangzik – megfáradt érettség is. Verseiben ne csak az irónia, de a biztonság utáni vágy, az elutasított, ám elkerülhetetlen moralizálás is bírjon komoly jelentőséggel. Orcsik ugyanis csak

immel-ámmal tart távolságot – persze semmi szentimentalizmus! –, miközben a kiüresedett, elcsépelet kozmikus fogalmak („Mit vacakoljak az olyan / túllihegett uszítószavakkal, / mint pl. / nemzet, hatar, nafta, Isten. / Ez a bélpoklosok menüje. Nekem nem veszi be a gyomrom, / a lélekről nem is szólvá”) hétköznapi használhatóságával próbál dűlőre jutni, gyakran végtelenségig figurázva a szalonlíra és szalonlét, valamint a valóság közti távolságot.

Szerzőnk néha véresen komoly, máskor meg parodizál, de látszóla-

gos nemtörődöm profánsága (így lehet például Eurydike története napjainkba átültetve pornófilm-forgatássá) mögött valami igazibb, hitelesebb, mérhetőbb valóság után kutat. Hogy mindez hiteles legyen, ahhoz adott egy világ (a Délvidék), ahol felnőtt, amelyet a háború végérvényesen átírt, eltörölt. Adott maga a háború is, amely mindent átértékel, átértelmez, s átformálja a normákhoz, a finomkodáshoz, a szalondrámákhoz való viszonyulást, felnőtté teszi az embert. S persze adott az a túlzás nélkül különleges-

nek nevezhető örökség is, amit az egykori Jugoszláviában virágzó, magyarul megszólaló avantgárd költészettől kapott. A vegyes nemzetiségű környezetből, kulturális sokszínűségéből adódó nyelvismeret és -alkalmazás, ami tágas teret biztosít az ön-

kifejezéshez (idegenség, értett, de nem saját jelrendszer), akárcsak a versekben megmutatkozó, irodalmi műveltségéből levezethető intertextualitás. Nem utolsósorban pedig az őszinteség és a mindent elfedező lazaság határai közti folyamatos vándorlás. Mindezen komponensek különböző mértékű keverékeiből születnek meg a ciklusok. Így jutunk el haikutól szonettig, kötött formától a prózáig, őszinteségtől a banalitásig, hisz a ciklusok formailag, hanglejtésük, a megjelenő témák szem-

pontjából is többnyire azonos minőség mellett nagyon eltérő világot alkotnak.

Ám a kötet legmeghatározóbb, mindenütt megmutatózó jellemzője a veszteségélmény, ami összességében egyetemesen értelmezhető. A kijelölt hely, feladat, biztos gyökerek, határozott jövő- és énkép szükségessége, keresése ugyanis nyilvánvalóan mindenki számára kikerülhetetlen, legyen szó akár mozdulatlan emlékezésről, akár utazásról, megérkezésről. Ez pedig már nemcsak intim beszélgetést jelent, de rólunk, magunkról szól. Tudom, korábban arra utaltam, hogy nem szívesen lennék Orcsik Roland fejében, most mégis azt mondom, jófajta örültem van dolgunk, s a *Holdnak, Arccal* érdemes forgatni, még akkor is, ha ez az írás kissé kuszára sikerült. Kalandra fel!

CSEPREGI JÁNOS

(*Tiszatáj Alapítvány, Szeged, 2007, 112 oldal, 1600 Ft*)

SÜTŐ CSABA ANDRÁS:

Szent és érthetetlen

Sütő Csaba András az eljövendő irodalomtörténetek bizonyára az ezredfordulás hazai újavantgárd líra egyik jeleként fogják feltüntetni. Tehetségét már a Szalai Zsolttal kö-

zösen kiadott ikerkötet *Spleen* című egységében megcsillantotta, s most itt az új, immár önálló munka, a *Szent és érthetetlen* (azóta természetesen megjelent *Meredek út* című verseskötete is). A cím két fő komponense mintegy megalapozza a szerző poétikai alapállását. Amint a felütésben írja: „Semmi sem biztos / semmi se lehetetlen; / legyen a dal – / mint maga az élet: / szent és érthetetlen / szent és érthetetlen.”

Az élet rajza, a posztmodern világállapot megtapasztalásának rögzítése csak nyelvi jelek által lehetséges. A *szent* minőség ennek megfelelően a nyelvi jel komplex mivoltából (tartalom és forma egységéből) származik, a modern saussure-iánus nyelvészmenyt testesíti meg; az *érthetlenség* a tartalmi kiüresedés, a posztmodern disszemináció következménye. Az élet tekintetében az apollóni rend és a dionüszoszi káosz kettőssége ez – nem véletlenül Nietzsche SCSEA egyik meghatározó szellemi vezérlője (kicsit más vonatkozásban, de legérzékletesebben talán a *Thamusban*). A német bölcselő mellett pedig az újabb mesterek: T. S. Eliot (*A balkon előtt elhaladó Prufrock léptei után*) és Ezra Pound (*Újabb cantók a megmaradás elé...*, *CANTUS RESTITUTIONIS*). A vázolt kettősség a szent (értsd: valamilyen képp kanonizált) szövegek érthetlenné (profánná), vagy csak közérthetlenné, tehát személyesen